

กลยุทธ์ส่งเสริมดนตรีไทยในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเขตกรุงเทพมหานคร

Strategic supporting plan for traditional Thai music in cultural tourist attractions in Bangkok

ตรีตาภรณ์ หมู่ผึ้ง, ดร.นุกูล แดงภูมิ

หลักสูตรปริญญาตรีศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยาและพัฒนา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

tritaporn.kam@gmail.com

**บทคัดย่อ**

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการแสดงดนตรีไทยในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามความคิดเห็นของนักดนตรีไทย 2) เพื่อศึกษาความต้องการของผู้จัดงานที่มีต่อการจ้างงานนักดนตรีไทย 3) เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่มีต่อการแสดงดนตรีไทย 4) เพื่อสร้างกลยุทธ์การส่งเสริมดนตรีไทยในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) โดยข้อมูลเชิงคุณภาพได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนักดนตรีไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 3 ราย และทำการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการกองเผยแพร่ความรู้ด้านการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จำนวน 1 ราย ส่วนข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณได้ทำการแจกแบบสอบถามแก่นักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 ชุด สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ นั้น ผู้วิจัยได้ใช้การแจกแจงความถี่ (Frequencies Distribution) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทำการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อการชมการแสดงดนตรีไทย จากความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ด้วยสถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis)

จากผลการวิจัยทั้งในส่วนข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพสามารถกำหนดเป็นกลยุทธ์ในการส่งเสริมดนตรีไทยในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบด้วย C (Create Story) หมายถึง การสร้างเรื่องราว C (Creative Work) หมายถึง การสร้างสรรค์ผลงานที่แปลกใหม่ C (Character) หมายถึง ภาพลักษณ์ที่ดี C (Create Option) หมายถึง สร้างองค์ประกอบที่เหมาะสม และ C (Collaboration) หมายถึง การร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งปัจจัยทั้ง 5 ข้อนี้นำมาสร้างเป็นกลยุทธ์ที่มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยสามารถสรุปกรอบแนวคิดกลยุทธ์ส่งเสริมดนตรีไทยในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเขตกรุงเทพมหานคร ได้เป็นกลยุทธ์ “5 C”

**คำสำคัญ :** ดนตรีไทย/การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม/การส่งเสริม

**Abstract**

The purpose of this research is 1) to find out problem and obstacle of playing traditional Thai music in tourist attraction and 2) to know what the hirer expect traditional

Thai musician to perform and 3) to study the behavior and requirement that tourists have about traditional Thai music and 4) to support traditional Thai music by using strategy in tourist attraction which is mixed method research. All the information in this research comes from the interview of 3 traditional Thai musicians in Bangkok and the director of Tourism Authority of Thailand, 400 sets of questionnaire about traditional Thai music. The researcher analyses information and statistic by using frequencies distribution, percentage, mean, standard deviation, factor analysis and opinion from tourists.

The result of research got information from Qualitative Research and Quantitative Research leads to strategy that support Thai music at tourist attraction in Bangkok which contains C for create story C for creative work, create new things C for character, create good image C for Create Option, create proper composition C for collaboration, teamwork. These 5 strategies or 5 Cs are related to the result of research both in Qualitative Research and Quantitative Research

**Key Words:** Thai music/ cultural tourist attraction/ promotion

## บทนำ

ดนตรีเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับมนุษย์มาช้านาน และอยู่ในทุก ๆ ส่วนของช่วงชีวิตมนุษย์ ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งเสียชีวิต เป็นสิ่งที่แสดงออกถึงวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี และที่สำคัญดนตรียังแสดงออกถึงความเป็นชาติ ดังจะเห็นได้ว่าในทุก ๆ ประเทศในโลกย่อมต้องมีเพลงชาติเป็นของตนเองที่ แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาความสามารถของชนรุ่นหลังที่ได้มีการคิดค้นประดิษฐ์เครื่องดนตรีแต่ละชนิดออกมา และเกิดเป็นเสียงดนตรีที่มีความไพเราะ ละเอียดอ่อน ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่ได้รับการสั่งสมมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันทั้งสิ้น

ประโยชน์ของดนตรีไทยมีมากมายนานัปการ ซึ่งท่านครูหลวงประดิษฐ์ไพเราะได้กล่าวถึงดนตรีไทยที่แม้จะดูรูปลักษณะภายนอกเป็นเครื่องดนตรีที่มีความเรียบง่ายแต่แท้จริงแล้วเป็นเครื่องดนตรีที่ทรงไว้ซึ่งคุณค่า บ่งบอกความเป็นมาของวิถีชีวิตของคนไทยที่เป็นชนชาติแห่งวัฒนธรรมอันเก่าแก่ทรงคุณค่าของโลกที่ซ่อนอยู่ภายในเครื่องดนตรีไทย อีกทั้งดนตรีไทยยังเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความบันเทิงให้แก่ผู้คนและยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทยในหลาย ๆ ด้าน ทั้ง ด้านสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ด้านสังคม ด้านจิตใจ รวมถึงด้านการท่องเที่ยว ไทยเป็นประเทศที่มีแหล่งท่องเที่ยวเป็นจุดขายในการดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วทุกมุมโลก โดยในแต่ละปีประเทศไทยสร้างรายได้อย่างมหาศาลจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว นับได้ว่าการท่องเที่ยวเป็นแหล่งรายได้หลักที่สำคัญของประเทศ โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้แบ่งประเภทการท่องเที่ยวตามความสำคัญและสภาพแวดล้อมได้ 12 ประเภทซึ่งแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Attraction) อยู่ในลำดับที่ 6 จาก 12 อันดับ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางศิลปะและขนบธรรมเนียมประเพณีที่บรรพบุรุษได้สร้างสมตั้งแต่อดีตและถ่ายทอดเป็นมรดกสืบทอดต่อกันมา โดยการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืน โดยมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้พบกับประสบการณ์ทางวัฒนธรรมโดยตรง ได้สัมผัสกับความงดงาม เอกลักษณ์ ความเป็นไทย และเป็นส่วนสำคัญในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยต่อไป การท่องเที่ยวในประเภทยังจะเป็นการยกระดับเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคและยังสามารถกระจายรายได้สู่ชุมชนในระดับฐานราก โดยกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีมากมายหลายด้านด้วยกันไม่ว่าจะเป็นด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต อาหาร งานหัตถกรรม และหนึ่งในนั้นคือ การแสดงดนตรีไทย

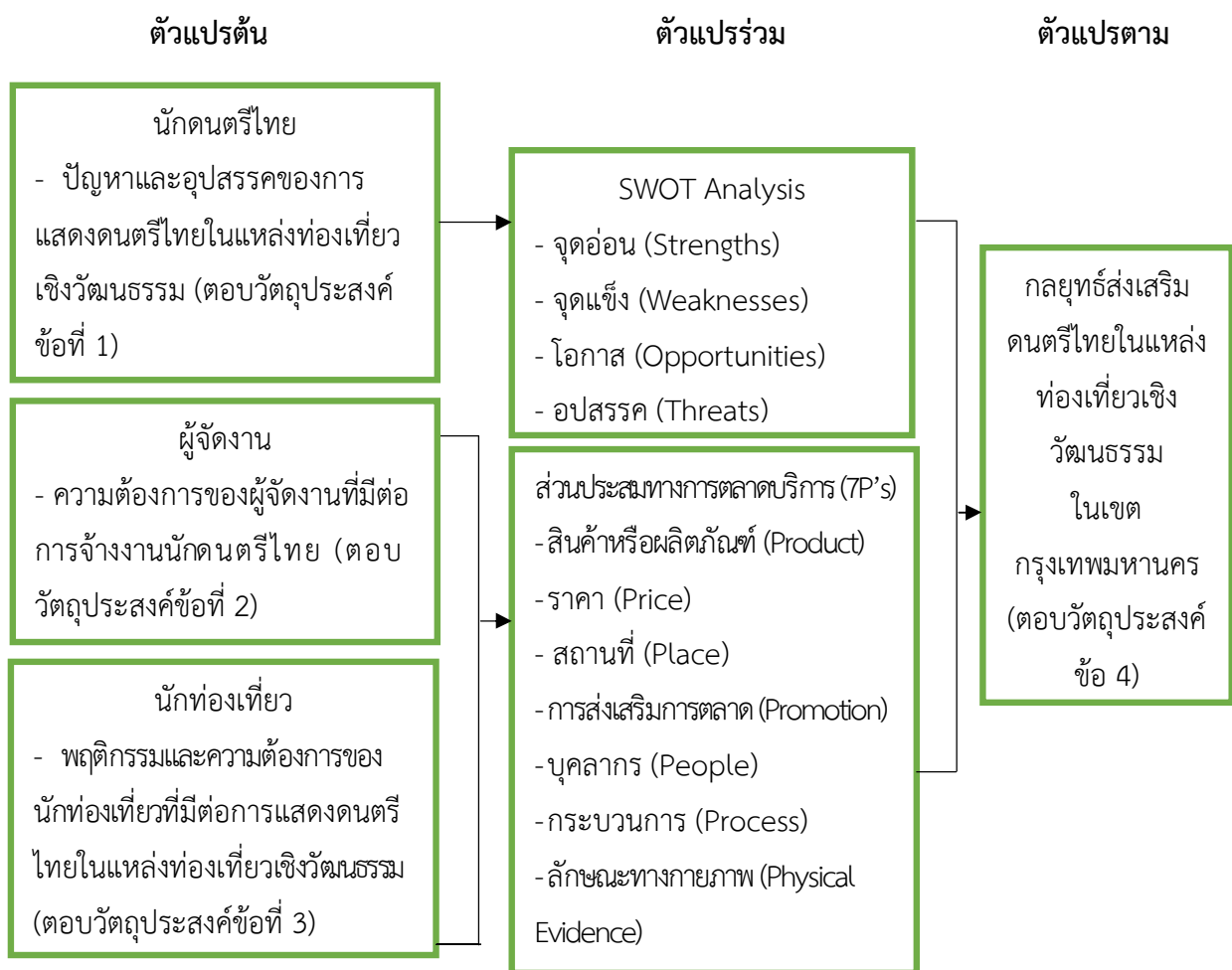
แม้ว่าดนตรีไทยจะมีวิวัฒนาการมาอย่างยาวนาน แต่ในปัจจุบันดนตรีไทยก็ต้องพบเจอกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป จากอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ที่เปิดรับวัฒนธรรมจากชาติอื่นที่มากขึ้นไปจนลืมมองวัฒนธรรมของเราเอง สิ่งเหล่านี้เป็นตัวแปรที่ทำให้ดนตรีไทยได้รับความนิยมน้อยลง (วิรัตน์ เจริญผ่อง, 2547) กล่าวว่า สภาพการณ์ของสังคมปัจจุบันค่อนข้างเปลี่ยนแปลงไปมากโดยเฉพาะการรับเอาอิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาเป็นส่วนสำคัญในวิถีชีวิตคนไทยมากขึ้นไป การบริโภคเสพสื่อดนตรีตะวันตกจนไม่เห็นคุณค่าความงามของดนตรีไทย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้อาชีพนักดนตรีหรือศิลปินตกต่ำลงทุกวัน นักดนตรีบางท่านต้องเลิกอาชีพแสดงดนตรีไปเนื่องจากไม่มีผู้จ้างงานจ้างให้ไปแสดงดนตรี จึงทำให้นักดนตรีเหล่านี้ไม่มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ อีกทั้งการสร้างนักดนตรีหรือศิลปินรุ่นใหม่ขึ้นมาทดแทนยังคงมีน้อยอยู่มาก (สัจด์ ภูเขาทอง, 2539) กล่าวว่า ความนิยมในดนตรีไทยย่อมแปรผันเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและสภาพวิถีชีวิตของดนตรีไทย คนไทยสมัยก่อนมักเกิดความรู้ที่ซาบซึ้งต่อดนตรีไทยเป็นอย่างมาก แต่เมื่อกาลเวลาผันผ่านผู้คนย่อมต้องเปลี่ยนความรู้สึกนึกคิดไปตามสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และโอกาสที่คนไทยในปัจจุบันสามารถไปสัมผัสกับดนตรีไทยมีน้อยมากในชีวิตประจำวัน จึงทำให้นักดนตรีไทยเริ่มได้รับความนิยมน้อยลงไปทุกขณะ และอาจไม่มีโอกาสที่ดนตรีไทยจะสามารถพัฒนาได้ต่อไปในอนาคต

ในปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีอยู่มากมายทั่วกรุงเทพมหานคร ซึ่งการแสดงดนตรีไทยก็เป็นหนึ่งในกิจกรรมที่มักอยู่ในรูปแบบของการท่องเที่ยวประเภทนี้ แต่การรับรู้ถึงการแสดงดนตรีไทยนั้นยังค่อนข้างที่จะจำกัดอยู่ในวงเฉพาะกลุ่มบุคคล อีกทั้งยังขาดการสนับสนุนไม่ว่าจะเป็นเรื่องของงบประมาณ การประชาสัมพันธ์ที่ดีทั้งจากภาคเอกชน หน่วยงานราชการ หรือองค์กรต่างๆ และมักคิดว่าดนตรีไทยเป็นเพียงผู้อยู่เบื้องหลังฉากหรือเป็นเพียงตัวประกอบเพื่อสร้างบรรยากาศของงานเท่านั้น สิ่งเหล่านี้จึงทำให้นักดนตรีไทยได้รับความสนใจน้อยลง ประกอบกับกระแสความนิยมในดนตรีตะวันตกเริ่มเข้ามามีบทบาทกับวงการดนตรีไทยมากขึ้น ผู้คนจึงละเลยในดนตรีไทยอันเป็นสมบัติของชาติไทย

ดังนั้นด้วยเหตุผลและปัญหาจากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงปัญหามากมายที่เกิดขึ้นกับดนตรีไทยในสังคมปัจจุบัน ซึ่งจำเป็นต้องมีการศึกษาเพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมดนตรีไทยให้เกิดการกระตุ้นและสร้างการรับรู้ในสังคมให้มากขึ้น โดยใช้การท่องเที่ยวซึ่งเป็นรายได้หลักของประเทศและเป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ เป็นสื่อกลางในการส่งเสริมนักดนตรีไทยให้ยังคงสามารถสร้างรายได้จากการแสดงดนตรีไทยอันเป็นสมบัติของชาติ และพัฒนาดนตรีไทยต่อไปในอนาคต

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการแสดงดนตรีไทยในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามความคิดเห็นของนักดนตรีไทย
2. เพื่อศึกษาความต้องการของผู้จัดงานที่มีต่อการจ้างงานนักดนตรีไทย
3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่มีต่อการแสดงดนตรีไทย
4. เพื่อสร้างกลยุทธ์การส่งเสริมดนตรีไทยในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตกรุงเทพมหานคร



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดงานวิจัย

### ขอบเขตการวิจัย

#### 1. ขอบเขตการวิจัยด้านทฤษฎี

ใช้แนวคิดทฤษฎีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมองค์กร (SWOT Analysis) โดยสังเคราะห์แนวคิดจากนักวิชาการหลายๆท่าน อาทิ อุทิศ ขาวเขียว (2544) นภาพร ณ เชียงใหม่ (2548) นันทิยา หุตานุวัตรและณรงค์ หุตานุวัตร (2545) ซึ่งประกอบด้วย Strengths คือ จุดแข็ง, Weaknesses คือ จุดอ่อน,

Opportunities คือ โอกาส, Threats คือ อุปสรรค และใช้แนวคิดทฤษฎี ทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด บริการ (Services Marketing Mix) โดยสังเคราะห์แนวคิดจากนักวิชาการหลายๆท่าน อาทิ อดุลย์ จาตุรงค์กุล (2543) ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2546) ยุพาวรรณ วรรณวานิชย์ (2548) ฉัตรยาพร เสมอใจ (2547) โดยประกอบด้วย 1) Product คือ สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ 2) Price คือ ราคา 3) Place คือ สถานที่ 4) Promotion คือ การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ 5) People คือ บุคลากร 6) Process คือ กระบวนการ 7) Physical Evidence คือ ลักษณะทางกายภาพ

## 2. ขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหาของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการแสดงดนตรีไทยในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตกรุงเทพมหานครในมุมมองของนักดนตรีไทย ศึกษาความต้องการของผู้จัดงานที่มีต่อการจ้างงานนักดนตรีไทย รวมถึงศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการแสดงดนตรีไทย แล้วนำผลมาสรุปเป็นกลยุทธ์การส่งเสริมดนตรีไทยในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตกรุงเทพมหานคร

## 3. ขอบเขตการวิจัยด้านประชากร

3.1 ทำการแจกแบบสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยตามแหล่งท่องเที่ยวที่มีการแสดงดนตรีไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 ชุด

3.2 ทำการสัมภาษณ์นักดนตรีไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 3 ราย

3.3 ทำการสัมภาษณ์ผู้จัดงานหรือหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนการแสดงดนตรีไทย คือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จำนวน 1 ราย

## วิธีดำเนินการศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งในการวิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกนักดนตรีไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 3 ราย และทำการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการกองเผยแพร่ความรู้ด้านการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จำนวน 1 ราย ส่วนข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ ได้ทำการแจกแบบสอบถามแก่นักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 ชุด สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในผู้วิจัยได้ใช้การแจกแจงความถี่ (Frequencies Distribution) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทำการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อการชมการแสดงดนตรีไทย จากความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ด้วยสถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis)

## สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

### ข้อมูลเชิงคุณภาพ ประเด็นสัมภาษณ์นักดนตรีไทย

**ประเด็นที่ 1** สภาพปัจจุบันของการแสดงดนตรีไทย พบว่า ในปัจจุบันการแสดงดนตรีไทยในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ยังคงได้รับความสนใจในระดับหนึ่ง แต่ก็ยังไม่มากเท่าที่ควร ซึ่งขึ้นอยู่กับวงที่มาทำการแสดงด้วยว่ามีชื่อเสียงมากน้อยเพียงใด โดยทั่วไปการแสดงดนตรีไทยเป็นเพียงการแสดงที่ช่วยสร้างบรรยากาศของงาน และนักดนตรีไทยยังคงต้องประกอบอาชีพเสริมอื่นๆเพิ่มเติม และหากจะมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้วงดนตรีไทยนั้นก็อาจจะช่วยได้เพียงแคในระดับหนึ่ง ทั้งนี้ทั้งนั้นขึ้นอยู่กับการประชาสัมพันธ์ของผู้จัดหรือเจ้าของงานด้วย

**ประเด็นที่ 2** ลักษณะของวงดนตรีที่เหมาะสมต่อการบรรเลงในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า การจะเลือกรูปแบบของวงดนตรี ต้องคำนึงถึงสถานที่หรือแหล่งท่องเที่ยวที่จะไปทำการแสดงเป็นหลัก รวมถึงกลุ่มเป้าหมายด้วย การคัดเลือกเพลงที่จะบรรเลง ต้องเป็นเพลงที่คุ้นหู ควรมีการผสมผสานเครื่องดนตรีในลักษณะของ Thai Contemporary Music และนักดนตรีไทยควรต้องมีการแสดงถึงอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของวงดนตรีหรือของตนเองออกมาให้ได้มากที่สุด เพื่อให้เกิดการจดจำจากทั้งผู้ชมและผู้จ้างงาน

**ประเด็นที่ 3** การดำเนินการแสดงดนตรีไทยในสถานการณ์ปัจจุบันในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้งในแง่มุมมองจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ที่พบเจอในสถานการณ์ปัจจุบัน

จุดแข็ง พบว่า ดนตรีไทยเป็นเครื่องดนตรีที่สามารถประยุกต์และร่วมบรรเลงได้กับหลากหลายเครื่องดนตรี

จุดอ่อน พบว่า นักดนตรีไทยขาดการประชาสัมพันธ์ตัวเอง

โอกาส พบว่า ดนตรีไทยมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและมีความไพเราะในตัวเอง จึงสามารถนำจุดแข็งในส่วนนี้เป็นมาโอกาสในการเผยแพร่ดนตรีไทยสู่ภายนอกได้

อุปสรรค พบว่า ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐบาลและเอกชน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

**ประเด็นที่ 4** การแสดงดนตรีไทยเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่าสามารถทำได้ แต่ต้องได้รับการสนับสนุนจากองค์กรที่เกี่ยวข้องด้วยเพื่อที่จะให้การแสดงดนตรีไทยได้รับความสนใจและสามารถเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวมายังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆได้

**ประเด็นที่ 5** อยากให้ศิลปะการแสดงดนตรีไทยในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นอย่างไร พบว่า ในการแสดงดนตรีไทยควรมีทั้งการแสดงในแนวอนุรักษ์และแนวพัฒนา

**ประเด็นที่ 6** แนวโน้มของสภาพการแสดงดนตรีโดยรวมในอนาคต รวมทั้งแนวทางในการปรับกลยุทธ์ทางการแสดงดนตรีไทยในอนาคต

แนวโน้ม พบว่า ในอนาคตอาจจะมีการใช้การแสดงดนตรีไทยบรรเลงสดลดน้อยลง เพราะประเพณีถูกลดขั้นตอน มีการใช้เทคโนโลยีมาทดแทน นักดนตรีไทยไม่มีความละเอียด ละเมียดละไมในการบรรเลง

แนวทาง พบว่า นักดนตรีไทยต้องมีการพัฒนาสร้างสรรค์ผลงานของตนเองและฝึกซ้อมอยู่ตลอดเวลาอย่างสม่ำเสมอ มีการปรับปรุงภาพลักษณ์ภายนอกให้ดูดี

**ประเด็นที่ 7** ต้องการให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมเรื่องของการท่องเที่ยว และศิลปวัฒนธรรมเข้ามาช่วยเหลือและสนับสนุนในเรื่องใดบ้าง พบว่า ต้องการให้รัฐบาลเข้ามาสนับสนุนศิลปวัฒนธรรมไทย รวมถึงดนตรีไทยอย่างจริงจัง มีการผนวกความร่วมมือองค์กรที่เกี่ยวข้องไว้ 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 หน่วยงานภาครัฐ คือ กระทรวงวัฒนธรรม ส่วนที่ 2 หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ คือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และส่วนที่ 3 คือ นักดนตรีไทยทั่วไปที่มีความรู้ความสามารถ รวมถึงภาคเอกชน

**ข้อมูลเชิงคุณภาพ** ประเด็นสัมภาษณ์หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนการแสดงดนตรีไทย

**ประเด็นที่ 1** ภาพรวมเชิงเศรษฐกิจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ในปัจจุบันมีการแสดงหรือบรรเลงดนตรีไทยในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมากขึ้นโดยกระจายอยู่ตามสถานที่ต่างๆ ซึ่งมีทั้งที่เกิดจากหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้จัดและเอกชนหรือชุมชนเป็นผู้จัดแสดงขึ้นมาเอง

**ประเด็นที่ 2** ศิลปะการแสดงดนตรีไทยเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวและสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยว พบว่า สามารถเป็นได้ ซึ่งเกิดมาจากการใส่เรื่องราวต่างๆ ลงไปในบทเพลงที่บรรเลง หรือร้องออกมา จึงทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกมีอารมณ์ร่วมไปกับการแสดง อีกทั้งหากมีการสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับดนตรีไทยเข้าไป ยิ่งทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความเข้าใจในดนตรีไทยมากยิ่งขึ้น

**ประเด็นที่ 3** ปัญหาของการนำการแสดงดนตรีไทยเข้าไปใช้ทำการแสดงในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัญหาอยู่ที่การขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับดนตรีไทยอย่างถูกต้อง ทั้งส่วนของผู้จัดงาน และนักท่องเที่ยว มีการนำเสนอดนตรีไทยออกมาให้รูปแบบที่ผิดและไม่เหมาะสม ซึ่งเกิดจากการที่นักดนตรีไทยรวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่มีการสื่อสารหรือทำความเข้าใจให้บุคคลทั่วไปได้รับรู้ถึงความสำคัญ หน้าที่ของวงดนตรีไทยมากเท่าที่ควร

**ประเด็นที่ 4** วงการดนตรีไทยและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ควรมีการพัฒนาหาจุดร่วมเพื่อพัฒนาระหว่างดนตรีและ ททท.

ด้านผลิตภัณฑ์ พบว่า หากเป็นการแสดงในต่างประเทศ ต้องเลือกเครื่องดนตรีไทยที่สามารถขนย้ายได้ง่าย ประหยัดและคุ้มทุน การแสดงในประเทศ ไม่มีปัญหาในการขนย้าย เลือกเครื่องดนตรีให้มีความเหมาะสมกับบรรยากาศของงาน

ด้านราคา พบว่า ทาง ททท. ไม่มีปัญหาด้านราคา

ด้านสถานที่/ช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่า ดนตรีไทยจะอยู่ในส่วนของการต้อนรับ มิใช่การแสดงหลักทั้งในประเทศและต่างประเทศ เนื่องจาก คน ททท. ยังไม่มีความรู้ด้านดนตรีไทยดีพอที่จะสามารถทำได้

ด้านการส่งเสริมการขาย พบว่า ต้องมีการสร้างเรื่องราว หรือเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับดนตรีไทย ใช้บุคคลที่มีชื่อเสียง ยอมรับความเป็นสากล

ด้านบุคคล พบว่า นักดนตรีไทยก็ต้องลดทิวของดนตรีไทยด้วยตัวเองและไม่ค่อยยอมรับกระแสวัฒนธรรมต่างๆเปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน

ด้านกระบวนการ พบว่า ต้องมีการให้คนทั่วไปได้ลองฟังดนตรีไทยในแนวทางที่เข้าใจและเข้าถึงง่ายแล้วค่อยๆ นำผู้ชมมาเข้ามาสู่อรรถรสของความเป็นไทยแบบดั้งเดิม

ด้านลักษณะทางกายภาพ พบว่า นักดนตรีไทยต้องสร้างภาพลักษณ์ของตัวเองที่ดีและพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ

**ประเด็นที่ 5** แนวทางที่จะสร้างความเข้าใจให้แก่นักท่องเที่ยวต่อการชมศิลปะการแสดงดนตรีไทย พบว่า นักดนตรีไทยต้องสามารถให้ข้อมูลความรู้แก่นักท่องเที่ยวได้

**ประเด็นที่ 6** การแสดงดนตรีไทยในแหล่งท่องเที่ยวหรือในสถานที่ต่างๆ ควรจะต้องมีการสร้างกลเม็ด (Gimmick) ที่น่าสนใจเพื่อเป็นการดึงดูดผู้คนให้หันมาชมการแสดงดนตรีไทยเพิ่มมากขึ้นหรือไม่และอย่างไร พบว่า ต้องมี Story Content ในการบอกเล่าเรื่องราว นำเสนอเพลงในแต่ละเพลงที่เล่น

### ข้อมูลเชิงปริมาณ

จากการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 20-30 ปี ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพ ข้าราชการ/พนักงานของรัฐ/ลูกจ้างของหน่วยงานราชการ มีรายได้ต่อเดือน 10,000 – 30,000 บาท ในส่วนพฤติกรรมการรับชมการแสดงดนตรีไทยนั้น ส่วนใหญ่ใช้เวลารับชมตลอดการแสดง มีโอกาสรับชมการแสดงดนตรีไทยและทราบข่าวการประชาสัมพันธ์จากทางโทรทัศน์ โดยสิ่งที่คาดหวังอยากเห็นจากการแสดงดนตรีไทยมากที่สุดคือ มีการบรรเลงที่ใช้เครื่องดนตรีหลายชนิด

ในส่วนของความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการรับชมการแสดงดนตรีไทย โดยมีภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.74 ซึ่งจากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) สามารถจัดกลุ่มตัวแปรจากจำนวนตัวแปรทั้งสิ้น 34 ตัวแปรสามารถสกัดองค์ประกอบได้ทั้งสิ้น 6 ปัจจัย ประกอบด้วย ปัจจัยที่ 1 การดำเนินงานจัดการแสดงอย่างเป็นระบบ, ปัจจัยที่ 2 การแสดงที่คุ้มค่า, ปัจจัยที่ 3 ภาพลักษณ์นักดนตรีไทย, ปัจจัยที่ 4 ความบันเทิง, ปัจจัยที่ 5 สิ่งอำนวยความสะดวกที่ครบครันและปลอดภัย, ปัจจัยที่ 6 ความหลากหลายทางการแสดง

### อภิปรายผลการศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการแสดงดนตรีไทยในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามความคิดเห็นของนักดนตรีไทย จำนวน 3 ราย ให้ความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยพบว่า ปัญหาเกิดจากการสื่อสารระหว่างผู้ทำการแสดงกับผู้ชม ไม่มีการนำเสนอว่า ณ ขณะนี้กำลังเล่นหรือกำลังแสดงอะไรอยู่ เพลงต่อไปนี้มีมีความสำคัญอย่างไร ซึ่งนักดนตรีไทยมักจะเล่นหรือทำการแสดงในสิ่งที่ตนเองเข้าใจและคิดว่าผู้ชมเข้าใจแล้ว ไม่มีการสร้างอารมณ์ร่วมระหว่างผู้ทำการแสดงกับผู้ชม อีกทั้งนักดนตรีไทยมักปิดกั้นตัวเอง ไม่กล้าที่จะสร้างสรรค์ผลงานใหม่ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรธร ลำเนาครุฑ (2557) ได้วิจัยเรื่อง “ดนตรีไทย : การประยุกต์ดนตรีไทยในสถานประกอบการ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต” ซึ่งผลการวิจัยพบว่าการหากต้องการให้นักท่องเที่ยวหรือผู้ชมรับรู้และเข้าใจในรูปแบบของการแสดงมากขึ้นนั้น ต้องมีการสื่อสารกับผู้ชมเพื่อให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ร่วมและสามารถเข้าถึงการแสดงชุดนั้นๆได้ นอกจากนี้ควรมีการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวหรือผู้ชมได้คลายความสงสัยในเรื่องเกี่ยวกับการแสดง

2. เพื่อศึกษาความต้องการของผู้จัดงานที่มีต่อการจ้างงานนักดนตรีไทย พบว่า ผู้จัดงานหรือหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนการแสดงดนตรีไทยนั้น ต้องการให้นักดนตรีไทยมีการสร้างสรรค์ผลงานที่แปลกใหม่มานำเสนอ เป็นชุดการแสดงที่สามารถทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความตื่นตาตื่นใจได้ อาจจะเป็นในรูปแบบของดนตรีร่วมสมัย (Thai Contemporary Music) ที่มีการผสมผสานเครื่องดนตรีที่หลากหลาย แต่ต้องยังคงเอกลักษณ์ของดนตรีไทยเอาไว้ อีกทั้งนักดนตรีไทยต้องมีการปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ให้ดูดี มีความเป็นมืออาชีพ ทั้งเรื่องของการแต่งกาย บุคลิกภาพ และสิ่งสำคัญคือ ฝีมือ ทักษะการบรรเลงดนตรีไทย ต้องมีการซ้อมเพื่อพร้อมสำหรับการแสดง นอกจากนี้นักดนตรีไทยควรต้องมีการสร้างเรื่องราวที่เกี่ยวกับดนตรีไทย เพื่อให้เกิดความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดโนยา ก้อนแก้ว ได้วิจัยเรื่อง “การปรับตัวทางวัฒนธรรมในด้านการแสดงของวงโปงลางสะออน” ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ในยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป การแสดงย่อมต้องมีการปรับเปลี่ยน ประยุกต์ มีการผสมผสานระหว่างเครื่องดนตรีไทยกับเครื่องดนตรีตะวันตก ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ในยุคปัจจุบัน เพื่อให้เกิดเป็นชุดการแสดงที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ชมให้เกิดความผ่อนคลาย สนุกสนาน และแปลกใหม่ทั้งยังเป็นการเผยแพร่ให้ผู้ชมหรือนักท่องเที่ยวได้เห็นคุณค่าของดนตรีไทยมากยิ่งขึ้น

3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่มีต่อการแสดงดนตรีไทย พบว่าช่องทางที่นักท่องเที่ยวได้รับชมการแสดงดนตรีไทยและได้รับทราบข่าวการประชาสัมพันธ์การจัดแสดงดนตรีไทยมากที่สุด คือ โทรทัศน์ ซึ่งสอดคล้องกับ Kotle (2003) กล่าวว่า ส่วนประกอบของการส่งเสริมการตลาดมีได้หลายวิธี ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ วิธีการตลาดทางตรง ซึ่งจะเป็นวิธีการติดต่อสื่อสารกับผู้บริโภคโดยตรง และเกิดการตอบสนองต่อตัวผลิตภัณฑ์หรือบริการในทันที ซึ่งจะเป็นสิ่งที่สร้างแรงจูงใจให้แก่ลูกค้าได้โดยผ่านทางโทรทัศน์ นอกจากนี้สิ่งที่คาดหวังอยากเห็นจากการแสดงดนตรีไทยมากที่สุดคือ มีการบรรเลงที่ใช้เครื่องดนตรีหลายชนิด ซึ่งมีความสอดคล้องกับ Kotle (1997) ได้กล่าวถึงโมเดลพฤติกรรมผู้บริโภค จุดเริ่มต้นของแรงจูงใจนั้น มาจากสิ่งกระตุ้น นั่นคือ เมื่อนักท่องเที่ยวได้เห็นการแสดงที่มีเครื่องดนตรีที่หลากหลายชนิด แปลกตา มีความแปลกใหม่ หรืออาจเป็นเครื่องดนตรีที่ไม่เคยเห็นมาก่อน สิ่งเหล่านี้เป็นแรงกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเกิดความต้องการ หรือความอยากเห็นผ่านเข้าไปในส่วนของความรู้สึกนึกคิด ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเกิดการตอบสนองและตัดสินใจอยากที่จะนั่งชมการแสดงชุดนั้นๆ มากที่สุด

4. เพื่อสร้างกลยุทธ์การส่งเสริมดนตรีไทยในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตกรุงเทพมหานคร นั้นเป็นการพัฒนาโดยนำผลจากการวิจัยเชิงคุณภาพที่จากการสัมภาษณ์นักดนตรีไทยและผู้จัดงานหรือหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนการแสดงดนตรีไทย มาวิเคราะห์ร่วมกับผลการวิจัยเชิงปริมาณที่ได้จากการแจกแบบสอบถามให้กับนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อนำไปสู่กลยุทธ์การส่งเสริมดนตรีไทยในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตกรุงเทพมหานคร ที่จะสามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในการชมการแสดงดนตรีไทยในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้นั้น จะต้องประกอบไปด้วย (Create Story) การสร้างเรื่องราว ซึ่งในส่วนนี้จะเป็นการดึงดูดความสนใจของผู้ชมหรือนักท่องเที่ยวให้มาหยุดชมการแสดงดนตรีไทย เพราะหากมีการบอกเล่าเรื่องราวที่เกี่ยวกับการแสดงในชุดนั้นก็ทำให้ผู้ชมหรือนักท่องเที่ยวเกิดความเข้าใจและรู้สึกมีอารมณ์ร่วมไปกับการแสดงชุดนั้นได้ ผนวกรวมเข้ากับการที่นักดนตรี

ไทยต้องมี (Creative work) การสร้างสรรค์ผลงานที่แปลกใหม่ เพื่อที่จะทำให้ผู้ชมหรือนักท่องเที่ยวเกิดความรูสึกตื่นตาตื่นใจไปกับการแสดง เป็นการสร้างประสบการณ์ทางสุนทรียรสที่แปลกใหม่ ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ชมหรือนักท่องเที่ยวในยุคสมัยปัจจุบันมากขึ้น นอกจากนี้ เมื่อรูปแบบของการแสดงสมบูรณ์สิ่งที่ขาดไม่ได้ คือ (Character) การสร้างภาพลักษณ์ คุณลักษณะที่ดูดีของนักดนตรีไทยหรือผู้ทำการแสดง ซึ่งต้องมีการเปลี่ยนแปลงทั้งเรื่องเสื้อผ้า ทรงผม ให้สอดคล้องกับชุดการแสดงและเพื่อเป็นการให้เกียรติผู้ที่มาชมด้วย อีกทั้งควรมีใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส เพื่อสร้างความประทับใจทางความรู้สึกของผู้ชม นอกจากนี้การสร้างควมพึงพอใจเกี่ยวกับตัวนักดนตรีไทยและชุดการแสดงแล้ว การสร้างองค์ประกอบ (Create Option) โดยรวมของงานที่เหมาะสมจะเป็นส่วนที่ช่วยให้บรรยากาศของงานเกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ทั้งเรื่องของการเลือกบทเพลงที่จะบรรเลง การเลือกวงให้เหมาะสมกับสถานที่และรูปแบบของงาน รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยสร้างบรรยากาศสภาพแวดล้อมภายในงานให้เกิดความเหมาะสมกลมกลืน อีกทั้งจะเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจในการมาชมการแสดงและรูสึกคล้อยตามไปกับการแสดงได้ และสิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้ในการจัดการแสดงดนตรีไทยในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ (Collaboration) เป็นสิ่งที่ต้องเกิดจากความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ในการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ให้ข้อมูลความรู้ที่ถูกต้อง เพื่อให้การแสดงดนตรีไทยรวมถึงวัฒนธรรมไทยทุกแขนงเป็นที่รู้จักในวงกว้าง และเกิดการยอมรับทั้งจากคนไทยและจากชาวต่างประเทศ

### ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการนำผลการวิจัยที่ได้จากการทำวิจัยครั้งนี้ ไปใช้ในการดำเนินการแสดงดนตรีไทยในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพตัวนักดนตรีไทยรวมถึงรูปแบบการแสดงให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด
2. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาการแสดงดนตรีไทยในสถานที่ต่างๆ โดยใช้กลุ่มเป้าหมายเป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ เพื่อเป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติมากยิ่งขึ้น ทั้งยังช่วยส่งเสริมประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมไทยสู่สากล

### รายการอ้างอิง

- ดโนยา ก้อนแก้ว. (2550). การปรับตัวทางวัฒนธรรมในด้านการแสดงของวงโปงลางสะออน. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ธีรธร ลำเนาครุฑ. (2557). ดนตรีไทย : การประยุกต์ดนตรีไทยในสถานประกอบการ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สังัด ภูเขาทอง. (2539). การดนตรีไทยและทางเข้าสู่ดนตรีไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ Dr.Sax.
- Kotler, P. (1997). *Marketing management : analysis, planning implementation and control*. 9th ed. New Jersey : Asimmon & Schuster.
- Kotler, P. (2003). *Marketing management : analysis, planning implementation and control*. 9th ed. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.